

V. SZERÉMSÉG ÉS SZLAVÓNIA

Szerémség kapcsán az 1944-es őszi megtorlás ügyében, az eddig megjelent írásokban főleg a horvátok elleni megtorló akciókról volt szó. Tudjuk, hogy a jugoszláviai egypártrendszer bomlásának idején milyen nagy vihart kavart fel Tomislav Marčinkonak, a Dnevnik című újvidéki napilap volt munkatársának a cikke. Marčinko egyébként az egypártrendszer idején különböző párttisztásokat töltött be, majd horvát lapokban jelentetett meg cikkeket a Nyugat–Szerémségben végrehajtott megtorlásokról. Szerémség a háború idején az úgynevezett Független Horvát Államhoz tartozott. A lakosság soraiból a megfelelő évfolyambelieket bevonlatták a horvát hadseregbe (domobránok), de az usztasa mozgalomnak is igen sok híve volt, így nem volt kevés azoknak a száma sem, akik önkéntesen léptek be az usztasa fegyveres egységekbe.

Szerémség egyébként az egész háború idején a vajdasági ellenálási mozgalom, illetve a népfelszabadító harc központja volt. Így a szerb lakosságot tömeges megtorlások érték, sokan a jasenovaci haláltáborba kerültek, ahonnan azután csak igen kevesen tértek vissza. Persze a felszabadulás után a győztesek által végrehajtott megtorlás is főleg az ártatlanokat érte, vagyis azokat, akik nem vettek részt a szerbek ellen elkövetett bűntettekben. Tomislav Marčinko említett cikkében meg is nevezte azokat, akiket főfelelősöknek tartott a szerémségi horvátokon elkövetett megtorlásokért. Persze a megnevezettek tagadni próbálták, hogy mindazokért felelőség terheli őket, és pert indítottak ellene. (Marčinko közben Horvátországba távozott és értesüléseim szerint Zágrábban él és dolgozik, mint a horvát televízió egyik vezető munkatársa.)

Szerémség a három vajdasági tájegység közül, az a terület ahol a legkevesebb a magyar. Egész Szerémségnek 356 000 lakója közül kb. 6300, vagyis nem egészen két százalék. [48]

A szerémségi valamint a szlavóniai szórványmagyarság elleni megtorlásokról eddig alig esett szó, pedig ebben a térségben is történtek tragikus események. Egészében véve a szerémségi és a szlavóniai szórványmagyarság nem támogatta az akkori horvátországi usztasa hatalmat, de alapjában véve lojálisan viseltetett iránta. A horvátországi eseményekre vonatkozó dokumentumokban nemegyszer kiemelték, hogy az ottani magyarságot egyik fél sem üldözi. A partizán okmányokban találtunk azonban olyan adatokat is, hogy a háborús években egyes magyar nemzetiségű személyeket “likvidálták”, mert állítólag egyes szlavóniai magyar falvakban ellenséges propagandát fejtettek ki a nyilasok szervezetének megalakítása érdekében. Meg kell azonban említenünk azt is, hogy voltak a szórványmagyarság soraiban olyanok is, akik nem csak rokonszenveztek, hanem aktívan részt is vettek a népfelszabadító harcban. Így alakult meg 1943. augusztusában a Papuk–hegység közelében a Petőfi Sándor nevét viselő partizán zászlóalj, amely azután magvát képezte az 1944. december 31–én Kistarcsán megalakult Petőfi brigádnak, amely különösen az 1945. évi márciusi bolmáni csatában tűnt ki. [49] A szerémségi és szlavóniai szórványmagyarságnak semmi köze nem volt a háború éveiben a szerbek ellen elkövetett genocídiumhoz, tehát a felszabadulás utáni megtorlásoknak nem volt semmilyen alapjuk.

Minden jel arra mutat, hogy Szerémségben Maradék helységben történtek csoportos kivégzések, de máshol is megtörtént, hogy egyes magyar nemzetiségű polgárok nyomtalanul eltűntek. E sorok írójához az anyaggyűjtés során egy maradéki magyar nemztségű polgár, aki nem volt hajlandó megnevezni magát, egy névsort juttatott el, amelyből kiviláglik, hogy ebben a helységben a megtorlás tragikus napjaiban összesen 39 polgárt öltek meg, magyarokat, elmagyarosodott németeket és horvátokat vegeesen. Sajnos a névsor igen rossz kézírással íródott, ezért a névsorban akaratom ellenére is adódhatnak hibák.

A Maradékon 1944. őszén kivégzettek nevei a következők:

Bartol Repac, Berger András, Berger József, Đura Rapčan, Cimmerman Antal, Földesi János, Ivan Salać, Huber András, Huber József, Josip Lihvarček, Toma Lihvarček, Bakos János, Đura Mravček, Franjo Mravček, Mravcsek János, Bojnok István, Mikulinác Ferenc, Andricsek István, Antun Želepski, Adam Želepski, Franjo Želepski, Holik József, Szulomár Antal, Miša Jakula, Đuro Dućak, Pera Dućak, Miša

Dučák, Mato Dućak, Ivan Dućak, Đuka Dućak, Katica Dućak, Nagy Péter, Andrija Žuljević, Andrija Dućak, Mate Svetlik, Andrija Salać, Polin András, Horvát András és Jozo Božić. [50]

Szerémségben más esetek is voltak. Szerémség területén a háború után működő járásbíróóságok, mint a mitrovicai, rumai, sidi, indiai és karlócai számos holtta nyilvánítási határozatot hoztak, de mindezekből igen nehezen lehetett kihámozni, hogy valóban az 1944. évi őszi áldozatokról van-e szó, vagy pedig olyan személyekről, akik más módon tűntek el a háború folyamán. A számtalan határozat közül bizonyosan csak két eset vonatkozik megtorlások áldozataira. Az egyik Vastag István rumai lakos, 1919. november 25-én született, a rumai járásbíróóság holtta nyilvánításában megállapították, hogy a népfelzabardító hatóság rendeletére jelentkeznie kellett Rumán, és azóta teljesen nyoma veszett. Ezt az iratot 1951-ben adták ki. A másik pedig Lihvárcsek Ferenc, 1912. december 16-án született, apja Ferenc, anyja Berger Katalin maradéki lakos, aki 1944. november 1-jén az említett községben eltűnt.

Vannak még eltűntek Beskáról, Szlánkemből, Nikincéről, Pazováról, Mitrovicáról, Herkócáról, Üröggről stb.

A járási és községi bíróságokon a következő bejegyzések születtek, a holtta nyilvánításokkal kapcsolatban:

1. – Vastag István (Stevan), született 1919. szeptember 25-én Rumán. Holtta nyilvánítva Rumán a járásbíróóságon R-498-50 számmal, 1951. február 3-án.
2. – Luhvarček Antun, apja Franjo, anyja Irge Katrin. Született 1911-ben Maradékon. Holtta nyilvánítva Pazován R-329-50 számmal 1951 áprilisában.
3. – Takács Péter, született 1907. október 25-én Beocsinban (Beočin), anyja Éva, . Eltűnt 1944 végén. Holtta nyilvánítva 1975. augusztus 25-én Rumán.
4. – Horn Emil, született 1921. december 15-én Siden (Šid), apja Palkó, anyja Galambos Anna. 1944 végén eltűnt. Holtta nyilvánítva Rumán 1955-ben.
5. – Pap Károly (Karlo), született 1902. október 14-én Nikincén (Nikinci), apja Ferenc, anyja Nagy Ágnes. Nikincén eltűnt. Holtta nyilvánítva Rumán 1955. augusztus 24-én.

6. – Varga István (Stjepan), született Nikincén (Nikinci) 1903. augusztus 10-én, Nikincén eltűnt. Holttá nyilvánítva 1951. augusztus 21-én Rumán.
7. – Varga Ádám, született 1897. december 4-én Vogányban (Voganj), apja György, anyja Delnics Terencia. 1944-ben eltűnt, holttá nyilvánítva Rumán, 1956. június 3-án.
8. – Szulomár István, született 1896. július 31-én Maradékon (Maradik), apja Márk, anyja Julianna. 1944-ben eltűnt. Holttá nyilvánítva Indián (Indjia), 1957. március 19-én.
9. – Győre Károly, született 1902-ben Indián (Indija), apja Jenő. 1944-ben eltűnt. Holttá nyilvánítva Indián 1957. március 6-án.
10. – Ferenc József, született 1907. március 2-án Szlánkemenben (Slankamen), apja János, anyja Jurics Vera. 1944-ben eltűnt. Holttá nyilvánítva 1956. augusztus 8-án Indián (Indjia).
11. – Hanckó János, született 1892. december 18-án Beskán (Beška), apja György, anyja Szabó Ilona. Eltűnt 1944-ben, holttá nyilvánítva 1957. február 27-én Indián (Indjia).
12. – Szulomár József, született 1889. január 31-én Maradékon (Maradik), apja Márk, anyja Julianna. 1944-ben eltűnt. Holttá nyilvánítva 1975-ben Indián (Indjia).
13. – Pekár János, született 1910-ben Maradékon (Maradik), anyja Erzsébet. Eltűnt 1944-ben. Holttá nyilvánítva 1975. szeptember 6-án Indián.
14. – Pap István (Stjepan), született 1920. január 12-én Nikincén, apja József. Eltűnt, holttá nyilvánítva 1957. október 23-án Rumán.
15. – Forró Sándor (Aleksandar), született 1921. szeptember 18-án, Mitrovicán, apja Péter. Eltűnt, holttá nyilvánítva 1957. július 17-én Rumán.
16. – Vécsei József, született 1874. február 17-én Herkócán (Hrtkovci), apja József, anyja Rozália. Eltűnt 1944-ben, holttá nyilvánítva 1957. november 13-án Rumán.
17. – Pápista András (Andrija), született 1909. szeptember 13-án Rumán. Eltűnt. Holttá nyilvánítva 1958. április 16-án Rumán.
18. – Pető András, született 1920. november 9-én Mitrovicán, apja József. Eltűnt 1944-ben. Holttá nyilvánítva 1959. január 21-én Rumán.

19. – Sitter Mihály, született 1921. június 5-én, apja István. Eltűnt 1944-ben. Holttá nyilvánítva 1959. október 21-én Rumán.
20. – Berényi Karola, született 1921. május 8-án Satrincán (Šatrinci), apja György. 1944-ben eltűnt. Holttá nyilvánítva 1959. november 4-én Rumán.
21. – Gulyás Ferenc, született 1920-ban Maradékon, apja Ferdinand. 1944-ben eltűnt. Holttá nyilvánítva 1959. június 29-én Karlócán (Sr. Karlovci).
22. – Varnyú Antal, született 1920. február 19-én Herkócán (Hrtkovci). Eltűnt 1944-ben. Holttá nyilvánítva 1960. január 6-án Rumán.
23. – Bakos János, született 1867-ben Maradékon (Maradik), apja János. 1944-ben eltűnt. Holttá nyilvánítva 1961. február 1-jén Karlócán. (Sr. Karlovci).
24. – Molnár Károly, született 1922. október 16-án Ürögön (Irig), apja Simon. 1944-ben eltűnt. Holttá nyilvánították 1961. augusztus 30-án Rumán.
25. – Jakab Mihály, született 1912. szeptember 14-én Maradékon (Maradik), apja Mihály. Eltűnt 1944-ben, holttá nyilvánították 1962. április 11-én Karlócán (Sr. Karlovci).
26. – Fodor Lajos (Ljudevit), született 1920-ban Szlankeménben (Slankamen). Eltűnt 1944-ben, holttá nyilvánították 1973. június 21-én Indián (Indija).
27. – Horvát András, született 1920-ban Maradékon (Maradik), eltűnt 1944-ben. Holttá nyilvánították 1971-ben Indián (Indija).
28. – Palágyi Sándor, született 1919-ben Mitrovicán. Eltűnt 1944-ben. Holttá nyilvánították 1976. október 30-án Mitrovicán.
29. – Kis János, született 1890. január 3-án Mitrovicán, apja János, anyja Karolina. Eltűnt 1945-ben. Holttá nyilvánították 1959-ben Mitrovicán.
30. – Velger Károly, született 1920-ban Hercegszőlösön (Kneževi Vinogradi). Eltűnt 1944-ben. Holttá nyilvánítva 1975. július 3-án Eszéken.
31. – Hajnal Mihály, született 1884-ben Mikluševácon, apja Mihály. Eltűnt 1944-ben. Holttá nyilvánítva 1958. július 4-én Vukováron.
32. – Huka József, született 1925. február 6-án Újlakon (Ilok), apja József. 1944-ben eltűnt. Holttá nyilvánítva 1957. december 28-án Vukováron.

33. – Pap János, született 1882. április 7-én Vukováron. Eltűnt 1944-ben. Holttá nyilvánítva 1967. november 28-án Vukováron.
[51]